

Oponentský posudek

na habilitační práci

RNDr. Eleny Szabové, CSc.

„Monitorovanie a hodnotenie genetickej, reprodukčnej a environmentálnej zátáže ľudskej populácie“

Habilitační práce RNDr. Eleny Szabové, CSc. „*Monitorovanie a hodnotenie genetickej, reprodukčnej a environmentálnej zátáže ľudskej populácie*“ předkládá soubor 22 publikovaných prací ze dvou tematických oblastí:

1. oblast: Hodnocení vlivu chemických látek na lidskou populaci (11 publikovaných prací).
2. oblast: Environmentální a reprodukční zátěž lidské populace (11 publikovaných prací).

Předkládaná práce prezentuje vědecké a výzkumné zaměření autora. Zvolená problematika je aktuální. První oblast zahrnuje odborné práce, které byly publikovány v letech 1990–2003, druhá oblast prezentuje odborné práce publikované v letech 2007–2019.

Habilitační práce obsahuje Úvod, následují dvě hlavní, číslované kapitoly: 1. Hodnocení vlivu chemických látek na lidskou populaci, 2. Environmentální a reprodukční zátěž lidské populace. Dále jsou uvedeny kapitoly: Závěr, Seznam literatury a Seznam příloh, resp. Přílohy. Práce má celkem 106 stran. Seznam literatury zahrnuje 14 stran citovaných zdrojů s výraznou převahou zahraničních zdrojů (s. 90–103). Seznam příloh a část Přílohy obsahuje kopie 22 publikovaných článků v odborných časopisech, které jsou prezentovány v uvedené práci. Některé články jsou v plném znění, u některých jsou uvedeny úvodní stránky.

Hodnocení odborného obsahu práce

Předkládaný text dokumentuje vysokou odbornou úroveň autorky, dlouhodobé a jasně směřované vědecko-výzkumné zaměření, odpovídající orientaci a erudici ve zkoumané problematice, rozsáhlou zahraniční spolupráci a velké zkušenosti ve zkoumané oblasti.

V Úvodu je nastíněna problematika, kterou řeší habilitační práce, jsou zde uvedeny dva hlavní tematické celky, charakteristika výsledků a jejich využití. K tématům 1 a 2 je uvedena oblast řešené problematiky.

Posouzení dvou stěžejních tematických částí práce, které jsou uvedeny v hlavních kapitolách:

1. Hodnocení vlivu chemických látek na lidskou populaci.
2. Environmentální a reprodukční zátěž lidské populace.

V obou tematických celcích jsou kvalitně zpracovány podkapitoly 1.1 Genetické riziko chemických látek a xenobiotik v životním prostředí (s. 7–17) a 2.1 Environmentálně a reprodukčně zdravie a vrozené vývinové chyby (s. 39–42). Jedná se o přehled teoretických odborných poznatků, které objasňují zkoumanou problematiku v příslušném tematickém celku, resp. kapitole 1 a 2.

V podkapitolách 1.2 a 2.2, a shodně nazvány „*Súbor vybraných prác v danej problematike*“, autorka komparuje výsledky v uvedené oblasti s vědeckými poznatky, které byly získány v jiných státech nebo v uváděných multicentrických světových výzkumech.

Prezentované publikace uvádí řadu faktorů, které negativně ovlivňují genetické faktory růstu a vývoje jedince, rizikové faktory v životním prostředí, mající vliv na zdraví jedince a populace a

v neposlední řadě i vliv na reprodukci, dále pak na vznik a vývoj vrozených vývojových vad. Uvedené vlivy jsou potvrzeny řadou výzkumů, některé jsou i statisticky opakovaně potvrzené, u některých není jednotný názor. Autorka poukazuje na důležitost sledování působení těchto negativních faktorů a také na nutnost zavádění preventivních opatření do praxe tak, aby se snížily dopady těchto negativních faktorů na zdraví populace. Je nutné podotknout, že např. u mnoha typů vrozených vad není přesná příčina vzniku známá.

Za kvalitně zpracovanou část považuji podkapitulu 2. 2. 3 Monitorovanie reprodukčného zdravia vo vybraných regiónoch SR (s. 76–82). Autorka zde uvádí výsledky dotazníkového šetření s využitím metody „*Time to Pregnancy*“, které se uskutečnilo na Slovensku. Formou dotazníkového šetření se prováděl výzkum fekundability u vzorku populace na Slovensku.

V části Závěr jsou přehledně uvedeny hlavní výsledky prezentovaných studií a výzkumů.

Hodnocení formálního provedení práce

Předložená habilitační práce má logickou strukturu a je napsána srozumitelně. Textová část je doplněna 1 tabulkou, obsahuje 4 obrázky a 7 grafů. Doporučuji, aby grafické prvky měly jednotnou formální úpravu, ale i přes tuto nejednotnost jsou přehledné a srozumitelné.

Z hlediska citovaných zdrojů jak v textu, tak v Seznamu literatury, se nachází několik nepřesností v těchto oblastech: některé citace, uváděné v textové části, nejsou uvedeny v Seznamu literatury, např. (Bridges, 1978) na s. 8, (Springer a spol., 2016) na s. 50 a další; v citování zdrojů doporučuji sjednotit formu citování, objevuje se několik způsobů: (Flesher a Lehner, 2016) nebo (Saradha and Mathur, 2006), Morales-Suárez-Varela (2011), nebo je uvedeno (Croen a spol., 1997), (Dzúrik a kol., 1990), (Carrel et al. 1982).

Závěr

Habilitační práce RNDr. Eleny Szabové, CSc. „*Monitorovanie a hodnotenie genetickej, reprodukčnej a environmentálnej záťaže ľudskej populácie*“ obsahuje soubor 22 publikovaných odborných článků s doplňujícím textem z oblasti vlivu působení rizikových faktorů na genom člověka, na jeho růst a vývoj v průběhu ontogeneze, na jeho reprodukci a zdraví lidské populace.

Na odborné úrovni jsou prezentovány metodické postupy a analýzy dílčích výsledků výzkumů. Výsledky práce mohou posloužit jako východisko pro další výzkumy v oblasti sledování negativních vlivů, k jejich identifikaci a k následné eliminaci zdravotních rizik pro lidskou populaci. Současně mohou být zařazeny do vzdělávání odborníků v uvedené problematice a jejich následné využití i k další mezinárodní spolupráci.

Navrhuji a doporučuji přijmout předloženou habilitační práci RNDr. Eleny Szabové, CSc., k obhajobě a po jejím úspěšném obhájení a splnění všech dalších podmínek udělit jmenované titul docent pro obor Verejné zdravotníctvo.

Otázka k diskusi:

1. Uveďte, zda existují studie, které sledují současný stav reprodukčního zdraví na Slovensku v porovnání s jinými státy v Evropě? Případně, jaké jsou současné celosvětové trendy vývoje reprodukčního zdraví v této oblasti?

V Olomouci dne 23. 3. 2020

doc. PaedDr. Miroslav Kopecký, Ph.D.
oponent